

A KGST Földtani Állandó Bizottságában folyó együttműködés szerepe a Német Demokratikus Köztársaság földtani kutatásának alakulásában

Írta: **M. Bochmann**

az NDK földtani államtitkára

A KGST Földtani Bizottságának tízéves munkáját összegezve indokolt büszkeséggel állapíthatjuk meg és emelhetjük ki a bizottság által elért sikereket. Már a bizottság alapító okirataiban, az első ülésein felvett jegyzőkönyvekben kiemelték azokat a fontosabb momentumokat, amelyek a bizottság további működésének lényegét meghatározták. A KGST-országok területén folyó gyakorlati célú földtani kutatás és az országterületek földtani ismeretességének értékelésétől kezdve a bizottság munkaterveivel egész sor ilyen témát tartalmaznak, melyeknek célja a meglévő földtani és geofizikai kutatási módszerek tökéletesítése, új módszerek kialakítása, új fúróberendezések, geofizikai műszerek, laboratóriumi műszerek és berendezések kifejlesztése a terepi földtani-geofizikai vizsgálatok elősegítése céljából. A bizottság tízéves tevékenysége során megteremtődtek a szükséges feltételek a munka magasabb szinten való folytatásához és összezésre kerültek a felhalmozódott tapasztalatok is.

A KGST keretében folyó együttműködés és a bizottság ajánlásai a kétoldalú műszaki-tudományos és ipari szervezetek közötti együttműködés fokozására országainkban bővítették az ismereteket és értékes ösztönzést adtak az NDK-ban folyó földtani kutatási nemzeti feladatainknak megvalósításához.

Az alábbiakban ismertetek néhány példát, amelyek a KGST-országok együttműködésének jelentőségét szemléltetik az NDK-ban folyó földtani kutatás fejlődése szemszögéből nézve.

A KGST földtani munkabizottság által kidolgozott 1:200 000-es méretarányú földtani térképszerkesztési utasítás alapján elkészült az NDK területe D-i részének 50%-áról a felvétel. Az ezzel kapcsolatos intenzív regionális földtani vizsgálat a múltban kevésbé tanulmányozott határterületben Brandenburg, Szászország és Szászország—Anhalt térségében jó alapot teremtett a spremergi rézpalalelőhely kutatásához, a lausitzi szénhidrogéntelepek kutatásához, továbbá a lausitzi barnakőszén-előfordulásokkal kapcsolatos ismeretek és a Saale és az Odera folyó közén lévő mélysíntek földtani megismerésének bővüléséhez. Az 1:200 000-es méretarányú térképezésnek fontos eredménye volt az érchegegyeségi antiklinális metamorfittal összefüggésű első ízben elvégzett litosztratigráfiai felosztása,

a geológia ún. „klasszikus körzetében”, ami többek között a telepes kifejlődésű szinesfém-előfordulások kutatása szempontjából jelentős.

A végleges szerkesztés fázisában lévő „Módszertani Kézikönyv az 1:25 000—1:50 000 méretarányú földtani térképezéshez” már az NDK 1:25 000-es méretarányú újonnan készülő térképeihez szolgáltatja az alapot. Ez az utasítás nagy munka, amely az összes közreműködő ország gyakorlati tapasztalatait fogja össze, melyeket a földtani térképezéshez gyűjtöttek a legkorszerűbb műszaki-tudományos kutatási módszerek alkalmazásával.

A mérnökföldtan területén végzett sokévi eredményes együttműködés tapasztalatait széles körben hasznosítják munkánk gyakorlatában. Pl. a közösen kidolgozott utasítás figyelembevételével készült el az NDK fővárosának (Berlin) 1:25 000-es méretarányú mérnökföldtani térképe, a mongol szakemberekkel együttműködve készítettük el a Mongol Népköztársaság fővárosának (Ulan-Bator) 1:10 000-es méretarányú mérnökföldtani térképét.

• Különleges jelentősége van a következő problémának*: „a szilárd nyersanyaglelőhelyek tudományos prognosztikus alapjainak kidolgozása különböző típusú szerkezetföldtani övekben, a nyersanyaglelőhelyek települési törvényszerűségeit ábrázoló térképek és prognózistérképek újabb szerkesztési elvei és módszerei”. Konkrét területekből és előfordulástípusokból kiindulva a probléma keretében kidolgoztuk a telepek elhelyezkedéseinek törvényszerűségeit és a tudományos prognózis alapjait. Ezáltal az egyes országok tapasztalatai az egész közösség közkincsévé váltak. Összehasonlítások, viták és összegezések útján az egyes nyersanyagfajták vonatkozásában megállapítottuk a regionális és lokális tényezőket, amelyek az ércesedés elhelyezkedését megszabják. Az összeállított tanulmányok módszertani segédletül szolgálnak az e téren folyó további kutatásokhoz. Nem kevésbé jelentősek voltak a metallogeniai és prognosztikus térképek szerkesztése terén végzett közös munkák. A résztvevő országok tapasztalatainak és elképzeléseinek összesítése útján alakultak ki azok az elvi szempontok, amelyek az NDK-ban az ilyen jellegű térképszerkesztés alapjául szolgálnak. A szovjet szervezetek közreműködésével kerültek kidolgozásra és tökéletesítésre a szerkezetalakulás szakaszainak formáció-tagolódási

*A KGST-munkatervekben a témacsoportokat nevezik „problémának”. A problémán belül megkülönböztetnek „témákat”, „altémákat” és „feladatokat”.

(szerk.)

elvei, mint az említett térképek szerkesztésének alapjai.

Kétségkívül nemzetközi sikereknek könyvelhető el az a körülmény, hogy az említett elvi szempontok ma már különböző országokban folyó metallogeniai és ércgenetikai vizsgálatok alapjául szolgálnak, ahol tovább tökéletesítik ezeket az elveket és világszerte elismerésre találnak.

A 60-as évek derekától bizottságunk fokozottan foglalkozik a kőolajföldtan problémáival, a földtan, faciológiai, üledékföldtani és ősföldrajzi térképek szerkesztése, valamint a szénhidrogén perspektívák értékelése útján. Ez a munka sokat adott az NDK geológusainak, különösen értékeseknek pedig a szomszédos államok konkrét anyagai bizonyultak.

A kölcsönös érdeklődésre számot tartó problémák kidolgozása eredményeképpen a lengyel és a szovjet szakemberekkel karöltve (VNIGNI) az NDK-ban felmérést végeztünk a zechstein képződmények szénhidrogén perspektíváinak, eredetének, a telepképződés és fennmaradás általános törvényszerűségeinek tisztázása érdekében. Ezáltal lehetővé vált a zechsteinnel kapcsolatos további munkálatok céljának és volumenének megállapítása és a kőolaj- és földgáz kutatás szempontjából reménybeli területek kijelölése. Az elmúlt tíz esztendőben a földgáz kutatás alapvető részét az NDK É-i részén kifejlődött rotliegendben végezték. A VNIGNI szakembereivel szorosán együttműködve felmértük az Északnémet Alföld szénhidrogén perspektíváit. Ennek során egyrészt felhasználtuk a szovjet geológusok tapasztalatait, másrészt pedig a KGST Földtani Állandó Bizottságának a kőolajkutatási módszerekkel kapcsolatos ajánlásait, valamint a táblásterületeken található kőolaj- és földgázvagyron prognosztikus összehasonlító értékelésének tapasztalatait. A kőolaj- és földgáz kutatás fokozódása eredményeképpen az Északnémet Alföld területén a bizottság 1965. és 1968. évi ajánlái alapján sikerült kimutatni a Salzwedel—Pekensen környéki földgáz-előfordulást, amely az NDK földgáztermelésének és gyors fejlődésének alapjává vált.

Nagyra becsüljük továbbá a geofizika terén való együttműködés eredményeit is. A kidolgozott és pontosított geofizikai parametrikus műszersor fontos eszköze a KGST-országokban folyó műszerfejlesztési műszaki-tudományos színvonal fokozásának, és kölcsönös nivellálásának és megteremti az előfeltételeket a célszerű munkamegosztáshoz a közeljövőben. A parametrikus sor az egyes KGST-tagországok műszaki fejlettségének mércéje, és fontos segédeszköz a tervezőmunkák irányításánál is. Többek között fontos alapkellék volt a digitális terepi szeizmikus berendezések és a digitális karottázs berendezés megtervezésénél, amely az NDK és Magyarország közötti kooperáció keretében került kidolgozásra, és gyártása folyamatban van.

A bizottság keretei között folyó együttműködés lehetővé tette, hogy bizonyos sikereket érjünk el a földtani vizsgálatok és a gyakorlati célú kutatás műszaki ellátása területén is. A

KGST Földtani Állandó Bizottságában az egyes országok delegációi között eredményes eszmecserére került sor, amely a műszaki-tudományos és termelési feladatok gyorsabb és hatékonyabb realizálását segítette elő. A kölcsönös műszaki-tudományos dokumentációcsere és a munkaeredmények kicserélése oda vezetett, hogy javult és meggyorsult a fúróberendezések fejlesztésének és gyártásának folyamata (Pl. az SZBA—500, BSZK—2M—100 stb. típusú fúróberendezések). Ezeket a berendezéseket az NDK-ban alkalmazzák és hatékony eredményt biztosítanak a munkafeltételek egyidejű javítása mellett.

Az elmúlt tíz esztendőben végzett nagyarányú munkálatok a fúrás-problematika vonatkozásában megteremtették a műszerpark egységesítése és szabványosítása terén való konkrét együttműködés alapjait. Különös jelentősége van éppen ezért az új normál fúróberendezéssorozat és öblítőfolyadék-sorozat kialakításának a szilárdásványinyersanyag-kutatásban. Ezzel kapcsolatban a szovjet javaslat az „Intergeotechnika” elnevezésű koordinációs központ létrehozására rendkívül fontos lenne annak érdekében, hogy az együttműködést magasabb szintre emelhessük, és a műszaki újra felszerelés problémáit komplexebben, ésszerűbben és hatékonyabban tudjuk megoldani.

Az elért eredményeket méltatva igen sok példát lehetne felhozni. Én azonban ezek közül csak néhányat szeretnék kiragadni. Pl. az etalon kőzet- és ásványi nyersanyagminták sorozatának kidolgozását, amelyek máris felhasználásra kerültek számos KGST-tagországbeli laboratóriumban, és más országokban is elismerést szereztek. A „Kőzet- és ásványvizsgálat korszerű laboratóriumi műszerei és módszerei” elnevezésű probléma kidolgozása során felmérést készítettünk a KGST-keretek között folyó ipari anyagvizsgálóműszerek gyártásának állapotáról, ami elősegíti a laboratóriumok műszerparkjának felújítását a szocialista országokban gyártott műszerekkel. Az újabban kidolgozásra kerülő „Korszerű matematikai módszerek és az elektronikus számítógépek alkalmazása a földtanban” elnevezésű probléma lehetővé tette az NDK-szakemberei számára, hogy intenzív eszmecserét és tapasztalatcserét folytathassanak, aminek eredményeképpen sikerült a saját munkájukat is megjavítani, lényegesen pontosabbá tenni.

Az együttműködés pozitív eredményeit elismerve, az elmúlt évekre visszapillantva, kijelölhetjük a bizottságunk további működésének irányait is.

Eddig sok figyelmet szenteltünk a földtani vizsgálatok és gyakorlati célú földtani kutatás összehangolására országainkban a KGST keretei között folyó együttműködés feladataival kapcsolatosan. Ezért van döntő jelentősége a tervek koordinációjának. Abból kiindulva, hogy az egyes országok gazdasági életében a népgazdasági tervnek döntő szerepe van, egyrészt pontosabban kell meghatározni azokat a problémákat, amelyek az egész közösség szempontjából érdekesek és egy ország nem tudja őket megoldani, ki kell ezeket emelnünk mint az együttműködés tárgyát; másrészt biztosítani kell ezeknek a

problémáknak a minőségi és idejében való kidolgozását úgy, hogy azokat a résztvevő országok népgazdasági tervébe beiktassák.

Még egyszer fel kívánom hívni a figyelmet arra, hogy függetlenül attól, hogy az egyes országokban az ásványvagyon ésszerű felhasználása különböző mértékű, meg kell szervezni a földtani tudományos kutatás szorosabb összehangolását az ásványi nyersanyagok feldolgozási technológiája és komplex hasznosítási kérdéseinek tudományos-kutató és kísérleti-tervező munkálataival. Ennek érdekében a jövőben még szorosabban kell együttműködni a megfelelő ágazati bizottságokkal a felvetődő problémák kidolgozásában.

A KGST Műszaki—Tudományos Együttműködési Bizottság által kidolgozott „A tudomány és technika általános irányelvei és legfontosabb problémái” című kérdéscsoport egész sor olyan problémát foglal magában, amelyek ilyen vonatkozásban a komplex feldolgozás lehetőségeit rejtik magukban. Pl. az ásványi nyersanyagok komplex hasznosításának és az alacsony hasznos komponens tartalmú érclelőhelyek művelé-

sének biztosítása. Ez a téma szerepel a KGST Színesfémkohászati Állandó Bizottságának munkatervében is. Itt az ásványi nyersanyagok komplex gazdasági feladatainak helyes értelmezéséről és gyors, hatékony megoldásáról van szó, az összes érdekelt mépgazdasági ágazatokkal együttműködésben. Az elmúlt tíz év alatt országaink jelentős sikereket értek el a földtan területén. Ezek az eredmények kifejeződnek az egyes országok gazdasági gyarapodásában és az egész közösség fejlődésében is. A bizottságonkon belüli együttműködés nemcsak országaink szakemberei közötti személyes kapcsolatok kiépüléséhez vezetett, hanem erősített a proletár internacionalizmus szellemében érzéseiket, gondolataikat és tetteiket.

Ennek köszönhető, hogy módunkban áll együttműködésünk magasabb szintre emelése és az, hogy sikeresen megvalósítsuk a földtan területén a KGST-tagországok együttműködésének továbbmélyítését és tökéletesítését, valamint a szocialista gazdasági integráció kialakítását célzó Komplex Programban szereplő célkitűzéseket.